

# Diagnostika

## Typy pedagogické diagnostiky

- ❖ **Diagnostika normativní** – výsledek zkoušky jednotlivce je srovnáván s výsledky reprezentativního vzorce populace. Je používána zejména u posuzování možností studia, u přechodu na náročnější typ školy atd.
- ❖ **Diagnostika kriteriální** – srovnání s vnějšími měřítky, s objektivně vymezenými úkoly. Směřuje k určení úrovně, na níž se jednatlivec nachází.
- ❖ **Diagnostika individualizovaná** – hodnocení jednotlivce pouze ve vztahu k sobě samému bez srovnávání s vrstevníky. Vhodná u dětí handicapovaných nebo u dětí se ztrátou motivace.
- ❖ **Diagnostika diferenciální** – k rozlišení obtíží, které mohou mít stejné projevy, ale různou příčinu. Např. poruchy chování – buď následek ADHD nebo nesprávného výchovného vedení.

## **Diagnostika může být prováděna:**

- ❖ **v rodině;**
- ❖ **ve škole, třídě;**
- ❖ **v PPP, SPC;**
- ❖ **ve zdravotnických institucích;**
- ❖ **v zájmových organizacích.**

### **Profesní zastoupení:**

- ❖ **rodiče s určitou úrovní vědomostí, možností a zájmu;**
- ❖ **pedagog, speciální pedagog;**
- ❖ **psycholog;**
- ❖ **sociální pracovník;**
- ❖ **lékaři (dětští, neurologové...);**
- ❖ **vedoucí zájmových kroužků.**

## **Diagnostický proces z časového hlediska:**

- ❖ **krátkodobý;**
- ❖ **dlouhodobý.**

**Ve školním prostředí - diagnostika dlouhodobá - pozorování dítěte v běžných školních situacích, poznávání silných i slabých stránek žáka.**

**Diagnostika prováděná rodiči – také dlouhodobá, bývá subjektivní – citová zainteresovanost.**

**Vedoucí zájmového kroužku – poznává dítě z té lepší stránky, protože se jedná o zájmovou činnost, ve které bývá dítě většinou úspěšné.**

**Diagnostika v PPP nebo SPC – krátkodobá, dítě může podat jiný výkon než ve školním prostředí.**

**Každá diagnostika v jednotlivých prostředích je velmi důležitá, protože sleduje dítě v různých situacích.**

## Edumetrický a kazuistický přístup k diagnostikování

- ❖ Edumetrický přístup – využívá kvantitativní metody, např. testování.
- ❖ Kazuistický přístup – individuální přístup k jednotlivci, cílem kvalitativní pohled, není možné zobecňovat. Hlubší posouzení dítěte v průběhu vývoje se zachycením pokud možno všech proměnných, které vývoj ovlivňují.

### Příklad kazuistiky:

➤ *Jméno: Petr K.*

Petr byl poprvé vyšetřen v PPP v roce 1999 kvůli výrazným obtížím v matematice. V té době navštěvoval 4. ročník ZŠ.

➤ *Z osobní a rodinné anamnézy vyplývá: Vývoj dítěte probíhal v normě, nejsou známa žádná onemocnění ani jiné příčiny, které by vedly k současným potížím. Vyrůstal v úplné rodině.*

- **Školní anamnéza:** Obtíže v matematice se projevily ve 2. ročníku. Problémy s operacemi, počítání na prstech, neschopnost osvojit si násobilku i přes intenzivní domácí péči. Učivo matematiky žák zvládal s obtížemi, známka z matematiky byla vždy o dva stupně horší než v jiných předmětech. Úprava sešitů a písmo je v normě, žák je poměrně pečlivý.
  
- **První vyšetření v PPP, 14. 2. 1995, 4. ročník ZŠ.**
  - Zraková a sluchová percepce v normě.
  - Orientace v čase (měsíce, dny, hodiny) bez obtíží.
  - Seriace (porovnávání podle velikosti) – zvládá, avšak s mírnými obtížemi, pracuje velmi pomalu.
  - Číselné představy v oboru do 1000:
    - nepochopení poziční hodnoty číslic v čísle, záměna řádů;
    - záměna tvarově si podobných číslic při psaní diktátu víceciferných čísel, vynechávání jednotlivých číslic;

- nechápe rozklad čísel ( $569 = 500 + 60 + 9$ );
  - chybuje v úkolech typu: urči číslo o 1 větší než 490 (Petr uvedl 500).
  - Matematické operace v oboru do 20 řeší pomocí prstů;
  - Obtíže při doplňování matematických znaků, např.  $15 ? 3 = 5$  atd.
  - Potíže u písemných operací - zejména násobení, dělení. Písemné sčítání a odčítání zvládá, protože počítá na prstech, pracuje velmi pomalu;
  - Rozumové schopnosti jsou vyrovnané, pohybují se v pásmu průměru, s výjimkou úkolů, při nichž pracuje s čísly.
- *Závěry pro reedukaci:*
- Chápání pojmu číslo, je možné začít u předčíselných vztahů;
  - Rozklady dvojciferných, později víceciferných čísel;
  - Porovnávání, třídění;

- **Chápání a provádění matematických operací v oboru do 100;**

**Používat názorné předměty, počítadlo a kalkulaátor.**

➤ ***Závěrečné vysvědčení ve 4. ročníku:***

- **Matematika – slovní hodnocení;**
- **Český jazyk – 2;**
- **Anglický jazyk – 2;**
- **Ostatní předměty – 1.**

**V 5. ročníku reedukace pokračovala, výsledky se dostavovaly pomalu. Bylo stále obtížnější Petra motivovat. Vzhledem k častým nemocem nebyly návštěvy poradny pravidelné. Nastaly obtíže i ve spolupráci s novou učitelkou, která se několikrát pokusila Petra doučovat, ale pouze z učiva 5. ročníku, ačkoli byl na úrovni 3. ročníku. Doučování tedy nebylo úspěšné.**

**V hodinách pracoval tak, že opisoval příklady z tabule. Protože opisoval správně, pečlivě a upraveně, dostal několik jedniček, aniž by věděl, co píše. Tyto známky však stačily k postupu do dalšího ročníku.**

**Někteří vyučující na 2. stupni Petra odmítli zkoušet v lavici, vyvolávali ho před tabulí. Domnívali se, že častým zkoušením se mezery ve znalostech odstraní. Spolužáci se mu smáli, protože se dopouštěl „podivných“ chyb.**

**Ke konci 6. ročníku začal docházet na reedukaci v rozsahu 1 hodiny týdně. Do té doby se ve škole nenašel nikdo, kdo by s Petrem individuálně pracoval. Poprvé byl také vypracován individuální vzdělávací plán.**



### ***V pololetí 7. ročníku:***

- **Orientuje se na číselné ose;**
- **Čte a píše čísla v oboru do 1000;**
- **Snadné numerické příklady v oboru do 100 řeší poměrně rychle, musí však příklad vidět napsaný;**
- **Má mírné potíže se zlomky a s desetinnými čísly.**

**Na základě spolupráce s vyučujícím matematiky a učitelem provádějícím reedukaci došlo k výraznému zlepšení. Nebyly problémy ani v hodinách matematiky, kde pracoval částečně se třídou a částečně plnil individuální úkoly.**

**V 8. a 9. ročníku pokračoval poměrně úspěšně, dostával úkoly, které byl schopný splnit. Ty tvořily základ učiva, za nějž byl slovně hodnocen.**

**Nebyl přijat na gymnázium. Podle sdělení výchovné poradkyně žáka s dyskalkulií nemůže splnit nároky kladené na studenty této školy. Petr zkoušel přijímací zkoušky na gymnázium zejména na žádost rodičů, sám spíše toužil po studiu dramatické tvorby. O rok později byl přijat na konzervatoř, hudebně-dramatický obor.**

➤ ***Současný stav:***

**Petr studuje 3. ročník konzervatoře. Vzhledem ke svým uměleckým sklonům je ve studiu úspěšný. Na reedukace dále nedochází.**

➤ ***Závěr:***

**Těžká dyskalkulie u průměrně nadaného chlapce částečně kompenzována pečlivostí. Podařilo se najít školu, kde může plně realizovat své schopnosti.**

# Metody diagnostiky

## ❖ POZOROVÁNÍ

je proces systematického sledování a zaznamenávání projevů dítěte (i učitele) s cílem rozhodnout o optimálním vedení dítěte.

- krátkodobé
- dlouhodobé
- náhodné
- systematické

Pozorování je zaměřeno na takové projevy jednotlivce, které je možné vidět, slyšet, měřit. Probíhající psychické projevy nelze sledovat přímo, proto je třeba spokojit se s pozorováním chování, které sice není přímým odrazem, ale ukazuje některé rysy psychiky.

**Přesnost závěrů se zvyšuje s frekvencí cílených pozorování projevů dítěte. Každé pozorování učitel zaznamenává a zaznamenává také svoje chování – reakce na projevy dítěte.**

**Soustavné pozorování dítěte ve třídě a změna přístupu umožňují sledovat rozdíly mezi počátečním chováním a chováním po určitém časovém úseku.**

➤ **Příklad zaznamenaného pozorování:**

***Desetiletý Pavel při vyučování nahlas vykřikuje, strká do spolužáků a směje se. Když se učitel domnívá, že hodně ruší, opakovaně říká: „Pavle, přestaň...“ nebo používá podobné napomenutí. Pavel však své chování nehodlá změnit.***

**Jestliže tentýž učitel pozorně vnímá své vlastní chování ve vztahu k Pavlovi, zjistí možnou příčinu, z níž vyplývá řešení problému. Je pravděpodobné, že svými reakcemi posiluje Pavlovo negativní chování.**

**Jiný signál než napomenutí Pavel od učitele nedostává. Řešením bylo omezení slovních příkazů a ignorování negativního chování. Následná pozorování ukázala, že ubylo negativních projevů.**

## **❖ ROZHOVOR**

**Užívá se v případě, kdy je třeba získat bezprostřední, osobní a mnohdy i důvěrné odpovědi.**

- strukturovaný – jsou dány otázky a alternativy odpovědí;**
  - nestrukturovaný – volné vyprávění dítěte nebo rodičů.**
- otázky uzavřené, polouzavřené, otevřené.**

**V průběhu rozhovoru se zaznamenávají důležité momenty a především závěry.**

## ❖ ANAMNÉZA

- osobní
- rodinná
- školní (u starších klientů anamnéza sociální)

😊 **Osobní anamnéza – prenatální, perinatální a postnatální vývoj a vývoj v předškolním věku. Zjišťuje se také průběh vývoje v oblastech:**

- ✓ motoriky
- ✓ řeči
- ✓ zdravotního stavu
- ✓ vývoje obtíží
- ✓ zájmů

## **Možná interpretace některých odpovědí:**

- Matka uvádí, že prodělala onemocnění na začátku těhotenství a že těhotenství bylo rizikové. Toto onemocnění může, ale nemusí mít vliv na vývoj dítěte. Centrální nervová soustava se začíná vyvíjet již v počátečním období těhotenství. Prodělané nemoci v tomto období, dlouhodobý stres a další vlivy mohou negativně ovlivnit vývoj dítěte.**
- Je uvedeno opoždění ve vývoji motoriky. Toto opoždění může mít vliv na školní úspěšnost dětí. Děti s obtížemi v grafomotorickém vývoji v raném dětství nerady kreslí, později mívají problémy s psaním.**

- ❑ Dítě začalo mluvit až po 2. nebo 3. roce života. Může se jednat o opožděný vývoj řeči, který se většinou projeví obtížemi při osvojování čtení a mluvnického učiva.**
  
- ❑ Častá onemocnění spojená s užíváním léků mohou zpomalit vývoj, stejně jako úrazy. Poruchy spánku a únava brání dítěti, aby podalo výkon, který odpovídá jeho schopnostem.**
  
- ❑ Matka uvádí zadrhávání v řeči dítěte ve věku kolem tří, čtyř let. Některé obtíže se objevují ve zvýšené míře v určitém věku – zadrhávání v řeči se objevuje přibližně ve věku tří let téměř u všech dětí. Může se ale projevit poprvé v souvislosti se silným zážitkem, traumatem.**



☺ **Rodinná anamnéza – informace o způsobu výchovy v rodině, vlivu členů rodiny i širší rodiny.**

**Oblasti:**

- ✓ **vztahy v rodině – kdo si s dítětem hraje; kdo se s ním učí; ke komu má dítě důvěru atd.;**
- ✓ **výchova – kdy bylo dítě naposledy pochváleno; co se vám nejvíce líbí na vašem dítěti;**
- ✓ **výchovné obtíže – jaké nápadnosti v chování vašeho dítěte vám vadí; popište průběh chování, které obtížně zvládáte;**
- ✓ **příprava na vyučování – z čeho má vaše dítě strach; jak dlouho se připravuje na výuku;**
- ✓ **sourozenci – jak s nimi vychází.**

- ☺ **Školní anamnéza – hodnocení předcházejícími a současnými učiteli, vychovateli, vedoucími zájmových oddílů atd.**
- ✓ **Předškolní věk: navštěvovalo dítě mateřskou školu; jaký byl vztah k učiteli, vrstevníkům;**
  - ✓ **Základní škola: jaké byly začátky docházky do ZŠ; byl odklad školní docházky; vztah k učitelům, vrstevníkům; zda má dítě kamarády;**
  - ✓ **První obtíže: kdy se objevily; ve kterých oblastech bylo dítě neúspěšné; jak řešila rodina vzniklou situaci;**
  - ✓ **Spolupráce s rodiči: jak projevovali zájem o školní výsledky; jaká byla příprava na výuku;**
  - ✓ **Postoj učitelů: jak reagovali na problémy; jaká následovala opatření atd.**

## ❖ DOTAZNÍK

- údaje od velkého množství respondentů v krátkém časovém úseku;
- otázky uzavřené, polouzavřené, otevřené;
- formulace otázek by měla být stručná, výstižná a srozumitelná;
- vyplnění musí být časově úměrné;
- použití spíše až u dětí na 2. stupni, dotazník zaměřený na sebehodnocení je možné použít od 10 let věku dítěte;
- otázky nesmějí zasahovat příliš do soukromí respondentů;
- v případě, že pedagog nepotřebuje znát názor konkrétních respondentů, je zadání dotazníku anonymní.

## ❖ TEST

- Psychologické testy

- standardizované;
- přesně určeny úkoly předkládané zkoumané osobě i způsob jejich předkládání (instrukce, vysvětlení, způsob a míra pomoci);
- přesně určen způsob zpracování a zhodnocení výsledků;
- výsledky jednotlivce se srovnávají s výsledky druhých osob – s normami;
- konstrukce standardizovaných testů používaných na odborných pracovištích je časově, odborně i finančně náročná; testy jsou ověřovány na velkých vzorcích, nelze je rozšiřovat mezi neodbornou veřejnost, protože by se snížila jejich diagnostická hodnota.

- **Pedagogické testy**

- **výsledky testů jsou většinou používány k posouzení stavu, pokroku nebo schopností a dovedností dosažených jednotlivcem nebo skupinou, k plánování pedagogických postupů a sestavení individuálních vzdělávacích plánů;**
- **testy podávající informace o výkonu jednotlivce;**
- **testy informující o výkonu skupiny – pro posouzení kvality vzdělávacích programů, úspěšnosti metod atd.**

**3 oblasti:**

- ☐ **Testování v rámci školy, kraje, pedagogického systému – úkolem zjišťovat účinnost vzdělávacího systému, vzdělávacího programu, srovnávat mezi skupinami studentů;**

- ❑ Testování pro výběr osob pro vyšší vzdělání – výběr studentů do určitých vzdělávacích programů;
- ❑ Individuální testování – screening, diagnostika, zařazení do určitého programu, hodnocení účinnosti absolvovaného programu atd.

## ❖ METODY OVĚŘOVÁNÍ VĚDOMOSTÍ A DOVEDNOSTÍ

- Testy vědomostí a dovedností (didaktický test)
  - nástroj systematického zjišťování výsledků výuky;
  - důležité vlastnosti testu:
    - ☀ validita;
    - ☀ reliabilita;
  - validita: test měří to, co měřit má;

- validitu snižuje např.:
  - složitá zadání otázek nebo úkolů;
  - otázky vyžadující dlouhé odpovědi;
  - příliš mnoho otázek.
- reliabilita (spolehlivost): při opakovaném testování jsou dosaženy podobné výsledky.
- Ústní a písemné ověřování vědomostí a dovedností
- Hodnocení a klasifikace jako výsledek ověřování
  - složka motivační a informativní;
  - špatná známka však není pro dítě motivačním faktorem!
  - rozlišuje se:
    - ✓ analytické známkování;
    - ✓ globální známkování.

- **analytické známkování:** známkování za určitý počet chyb;  
např. diktát, nebo matem. příklady.
- **globální známkování:** výkon žáka je hodnocen jako celek;  
např. kresba, projekt, kompozice atd.

## ❖ **ANALÝZA VÝSLEDKŮ ČINNOSTI A ANALÝZA ÚKOLŮ**

- **výsledky činnosti:** diktát, záznam čtení, písemné práce,  
ale také výrobky v pracovním vyučování,  
práce ve výtvarné výchově, modely,  
laboratorní práce atd.
- **analýza úkolů:** rozklad úkolu na dílčí kroky, jejichž  
zvládnutí je podmínkou osvojení si celého  
postupu.



## ❖ PEDAGOGICKÁ DOKUMENTACE

- doklady o činnosti škol, ústavů a dalších speciálních institucí, učební plány, osnovy, přípravy na výuku, metodické pomůcky.

### ▪ Portfolio

- uspořádaný soubor prací žáka sebraných za určitou dobu výuky, která poskytuje informace o pracovních výsledcích žáka;
- umožňuje sledovat vývoj žáka;
- prostředkem hodnocení podle individuální normy.

V roce 1999 bylo v ČR vydáno jazykové portfolio pro osmi - patnáctileté žáky. Soubor pracovních listů, kam dítě doplňuje své cíle a jejich splnění, vkládá získané certifikáty.

**Radou Evropy bylo vypracováno Evropské jazykové portfolio - ke sjednocení cílů a hodnocení jazykového vzdělávání.**

## **➤ CHYBY V PEDAGOGICKÉ DIAGNOSTICE**

### **✓ Golemův efekt**

- důsledek učitelova negativního očekávání;**
- pedagog je přesvědčen, že dítě nemůže podat lepší výkon;**
- sebesplňující předpověď – učitel vnímá takové chování, kterým se potvrzuje jeho očekávání.**

### **✓ Pygmalionův efekt**

- opakem Golemova efektu;**
- učitelovo očekávání je pozitivní, vnímá jen reakce, které potvrzují jeho očekávání.**

# Diagnostika čtení

## ● DIAGNOSTIKA VÝVOJE ČTENÁŘSKÝCH DOVEDNOSTÍ

### ● Přípravné období

- diagnostika zaměřena na zjištění úrovně rozvoje psychických funkcí (zraková a sluchová percepce, pravolevá, prostorová orientace, řeč atd.), které se podílejí na zvládnutí čtení.

### ● Období vlastního nácviku čtení

### ● Etapa počátečního čtení

- nejprve technická stránka čtení;
- pravohemisférové funkce;

### *Spojení hláska-písmeno*

- čtení písmen různé velikosti na kartách, postřehování písmen;
- čtení s pomocí hmatu;

**- čtení písmen v textu.**

**Dítě neslyší danou hlásku, zaměňuje ji s jinou:**

**- nedostatečný rozvoj sluchového vnímání.**

**Dítě nesprávně vyslovuje jednotlivé hlásky, dochází k záměně artikulačně si podobných hlásek:**

**- logopedický problém, potíže s artikulací.**

**Záměna písmen tvarově podobných:**

**- nedostatečný rozvoj zrakové percepce.**

**Neschopnost koordinovat zrakový vjem s řečí a vjemem sluchovým:**

**- porucha intersenzorické integrace.**

## ***Čtení slabik***

- čtení slabik na kartách;
- čtení slabik v textu pomocí okénka;
- globální čtení slabik ve spojení s obrázky (mo – motýl).

## ***Čtení slov***

- dvojslabičná slova s otevřenou slabikou (voda);
- jednoslabičná slova tvořená uzavřenou slabikou (les);
- tříslabičná slova s otevřenou slabikou (koleno);
- dvojslabičná slova vzniklá kombinací otevřené a uzavřené slabiky (domek);
- jednoslabičné slovo obsahující dvojici souhlásek (tři);
- dvojslabičná slova se stoupající náročností v hláskové stavbě slov.

## ***Čtení vět***

- posuzuje se rychlost, správnost, technika čtení, porozumění.

## ***Porozumění čtenému textu na nejnižší úrovni***

- chápání obsahu slov – čtení slov a přiřazování k obrázkům;
- chápání obsahu izolovaných vět – přiřazování k obrázkům;
- odpovědi na otázky k přečtenému textu, vyprávění obsahu.

**Bylo zjištěno, že existuje statisticky významná závislost porozumění na velikosti a typu písma. Experiment – žáci 2., 5. a 8. ročníku. Ve všech ročnících a ve všech úkolech dosahovali žáci nejlepších výsledků u většího (14ti bodového) písma. Text psaný kurzivou je náročný pro všechny věkové kategorie.**

## ● **Etapa pokročilého čtení**

- **technická stránka čtení je již zvládnutá, větší pozornost obsahové stránce;**
- **zejména levohemisférové mechanismy.**

### ***Automatizace čtení***

- **sledujeme, zda je dostatečné zrakové rozpětí, správné oční pohyby;**
- **zda dítě chápe obsah, zda si pomáhá předjímáním obsahu;**
- **kde dítě nejčastěji chybuje;**
- **zda cvičí čtení dost intenzivně atd.**

### ***Reprodukce textu***

#### **Stupnice:**

- **dítě je schopno souvisle reprodukovat obsah textu, chápe souvislosti;**

- dítě reprodukuje obsah textu s pomocí otázek, obsahu rozumí;
- dítě si pamatuje pouze některé osoby a části děje, unikají mu souvislosti;
- dítě si domýšlí obsah textu (konfabulace).

### *Čtení zaměřené na získávání informací*

- hledat v textu vlastní jména, názvy zvířat atd.;
- najít v textu určité místo;
- zapsat číselné údaje, názvy míst atd;
- odpovědět na otázky týkající se textu.

### *Spolučtení, tvořivé čtení, spoluutváření obsahu*

- sledujeme, zda je dítě schopné zpracovat informace z textu a využít je v jiných souvislostech;
- zda dokáže diskutovat se spolužáky na dané téma;
- zda dokáže využít vlastní zážitky atd.



# ● **DIAGNOSTIKA ČTENÁŘSKÝCH DOVEDNOSTÍ V JEDNOTLIVÝCH VÝVOJOVÝCH ETAPÁCH**

## ● **Rychlost**

- **existuje závislost mezi rychlostí čtení a porozuměním;**
- **měření rychlosti čtení je součástí diagnostiky dyslexie na odborných pracovištích – standardizované texty;**
- **pro orientační posouzení rychlosti ve třídě je možné použít jednoduchou stupnici:**
  - **dítě čte velmi rychle;**
  - **rychle;**
  - **průměrně;**
  - **pomalou;**
  - **velmi pomalu.**

## **● Správnost**

- přibližně 10 % a více nesprávně přečtených slov je ukazatelem defektního čtení;**
- chybovost je ovlivněna náročností textu;**
- výzkum: žáci 2. - 8. ročníku – ve snadném textu se čtenáři všech ročníků dopouštěli v průměru jedné až dvou chyb za minutu, u náročnějšího textu cca 3 chyby / minutu. Při čtení nesmyslného textu – 4 až 6 chyb za minutu.**

### **Lokalizace chyb:**

- začátek slov;**
- střed;**
- konec.**

**Na začátku slov – nesprávné oční pohyby; tendence ke čtení zprava doleva.**

**Na konci slov – způsobené hádáním.**

**Chybou vzniká slovo:**

- odvozené významově blízké – dítě chápe smysl textu;
- odvozené významově vzdálené (smysluplné);
- nesmyslné – dítě nezvládá techniku čtení ani obsah.

**Typy chyb:**

- **záměny písmen:**

**tvarově podobných;**

**zvukově podobných;**

**nepodobných;**

- **záměny slabik;**

- **kinetické inverze (lep – pel);**

- **vynechaná písmena, slabiky, slova.**

**Podle typu chyb se zjišťuje úroveň zrakové a sluchové percepce, pravolevé a prostorové orientace a správnost očních pohybů.**

## **Technika čtení**

**Sleduje se, zda dítě:**

- čte po písmenech, hláskuje;**
- po slabikách, odděluje slabiky;**
- po slabikách plynule, pauzy mezi slabikami se zmenšují;**
- čte plynule snadná slova, slabikuje slova obtížná;**
- čte plynule smysluplný text.**

**Dvojí čtení – nesprávný způsob čtení v metodě analyticko – syntetické;**

- dítě říká slovo po hláskách potichu a potom je vysloví nahlas, popř. kombinuje hláskování se čtením celé slabiky apod.**

**Čtení nesmyslných slov a vět – bývá kritizováno, protože se nejedná o přirozenou situaci.**

**Čtení nesmyslných slov postrádá informaci a pobavení, avšak má v diagnostice své důležité místo: dítě se nemůže opírat o obsahovou stránku textu, tato metoda ukazuje v čisté podobě zrakové rozlišování písmen, spojování hlásky – písmeno, techniku čtení slov a vět.**

## **● Porozumění čtenému textu**

**Sleduje se, zda:**

- dítě vypráví zcela samostatně s detaily;**
- vypráví stručně;**
- vypráví s občasnou pomocí;**
- potřebuje návodné otázky;**
- odpovídá jednoslovně;**
- vymýšlí si, chybí mu porozumění.**

# Diagnostika písemného projevu

- **VÝVOJ PÍSEMNÉHO PROJEVU U DÍTĚTE ŠKOLNÍHO VĚKU**
- **Uvolňovací cviky;**
- **Písmena a spoje písmen;**
- **Slova a věty, shoda mezi grafickou a akustickou podobou;**
- **Aplikace gramatických pravidel;**
- **Samostatný písemný projev.**

**Sleduje se:**

- **obsahová stránka sdělení;**
- **slovní zásoba;**
- **syntaktická pravidla.**

## **Aplikace gramatických pravidel**

### **Postup:**

- **Pochopení pravidla;**
- **Vybavení ve správnou dobu – současné vybavení a použití několika pravidel je spojeno se zvýšenou chybovostí. Příčinou může být nedostatečný čas k zafixování pravidel, malý rozsah pracovní paměti – dítě není schopno vybavovat si informace uložené v různých tematických celcích a pracovat s nimi. Pomůckou mohou být gramatické přehledy – barevné znázornění jednotlivých jevů - které podpoří proces vybavování;**
- **Ústní zdůvodňování – dítě se soustředí pouze na gramatický jev bez nutnosti zapojovat předcházející stupně vývoje písemných dovedností. Vhodné u dětí s nižší úrovní písemného projevu a s nedostatečně rozvinutým sluchovým vnímáním;**

- **Doplňovací cvičení – zde mohou mít obtíže děti, které nejsou schopny přečíst správně text, popř. jej přečtou, ale nerozumějí mu. Doplnovací cvičení nemůže nahradit písemný projev – děti, které používají pouze doplňovací cvičení, si vybavují obtížně písmena, nejsou schopny napsat větu, umístit ji správně na řádek atd.**
- **Diktát - může sloužit k automatizaci nebo opakování učiva. Autodiktát – jedinec si sám diktuje text, popř. zapisuje poznámky při přednášce atd.**
- **Automatická aplikace v písemném projevu – nedostatečná automatizace gramatických pravidel se negativně odráží ve slohových pracích a všude, kde se dítě soustředí na obsah sdělení. Cvičením může být tvoření vět s daným gramatickým jevem. Např. z vyjmenovaných slov po M vyber tři slova a uži je ve větách.**



## **Pro diagnostiku písemného projevu se používá:**

- opis;
- přepis;
- diktát;
- volný projev.

### **Opis:**

- převedení viděných tvarů do motorického výkonu;
- opisování bezesmyslného textu – ve školách není běžné, ale v diagnostice má své opodstatnění: ukazuje úroveň zrakové percepce, udržení v paměti, zápis.

### **Přepis:**

- přepis tiskacího textu do psacího je obdobou opisu;
- vyžaduje navíc znalost tvarů psacích písmen a jejich spojení s tvary písmen tiskacích.

## **Diktát:**

- umožňuje v krátkém časovém úseku zjistit, jak žáci zvládají učivo;**
- u žáků s poruchou grafomotoriky a pomalým tempem psaní by neměl být diktát používán.**

## **Volné psaní:**

- ukazuje úroveň ovládnutí gramatických pravidel a schopnost jejich aplikace a dovednost písemně vyjádřit myšlenky po sémantické a syntaktické stránce;**
- poměrně náročné – řada dětí je schopna vyjádřit bohatě své myšlenky, ale bez respektování gramatických pravidel.**